

TÜRKİYE’DE HEGEMONİK ERKEKLİK: MEDYADA VE HUKUKTA İZLER, DÖNÜŞÜMLER VE OLASILIKLAR¹

A. Aslı ŞİMŞEK

Atılım Üniversitesi

Hukuk Fakültesi

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Recep Volkan ÖNER

Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

ÖZET

Neredeyse tüm dünyada kadınlar ataerkinin baskısı altındadırlar. Aynı şekilde kimi erkeklik biçimleri de ataerkinin karşısında zor durumdadır. Bu noktada eleştirel erkeklik çalışmaları ataerkinin taşıyıcısı olarak hegemonik erkekliği işaret etmektedir. Türkiye’deyse geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet modernleşmesinde etkili olan düşünce ve politikalar ulus devlete de sirayet etmiştir. Bu bağlamda karşımıza kendini özel alanın dışında tanımlayan, milliyetçi – muhafazakâr değerlerle donanmış, hiyerarşik ilişkilere inanan, gücü yücelten bir egemen erkeklik hali çıkmaktadır. Bu erkeklik hali toplumda halen büyük ölçüde egemendir ve inşasında hukuk ve medya önemli rol oynamaktadır. Ancak bugün toplumsal düzenin her noktasında olduğu gibi erkeklikte de değişimler yaşanmaktadır. Çalışma kapsamında bu değişim merkeze alınmıştır. Türkiye’de hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olan, fakat ondan kopma sürecinde yeni bir erkek grubunun nüvelerinin izlenmesi amaçlanmıştır. İlk bölümde Türk modernleşmesi ekseninde hegemonik erkekliğin öznesi ve ortak kodları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonraki iki bölümde bu kodlar hukuk ve medya üzerinden ele alınmıştır. Toplumsal cinsiyet ve hukuk ilişkisi kurulurken hegemonik erkeklik kavramı bağlamında Türkiye’deki anayasal gelişmeler, temel hak ve özgürlüklerin gelişimi ile cinsiyet eşitsizliğinin en açık ifadelerini taşıyan Medeni Kanun ve Ceza Kanunu gibi temel kanunlar üzerinde durulmuştur. Medya metinleri ise ulaşılan ortak kodların tespitinde isabet oranını görmek amacıyla kullanılmıştır. Bu doğrultuda daha önce yapılan çalışmalardan yola çıkılarak ortak kodları içeren metinlerin toplumda tiraj ve reyting olarak bulunduğu karşılık incelenmiştir. Son bölümde ise altı erkek ile yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Hegemonik erkekliğin ortak kodlarından belirli noktalarda ayrışan ve fakat avantajların konformizminden de kopmamış yeni bir erkeklik halinin izlerine rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Erkeklik Çalışmaları, Hegemonik Erkeklik, Medya, Hukuk, Türk Modernleşmesi.

Hegemonic Masculinity in Turkey: The Signs and Transformations in Law and Media

ABSTRACT

Nearly all over the world women are under the pressure of patriarchy. In a similar way some kind of masculinities are in a difficult situation against patriarchy. At this point critical masculinity studies refer

¹ Bu makale, 11-13 Eylül 2014 tarihinde İzmir’de düzenlenen 1. Uluslararası Erkekler ve Erkeklikler Konferansı “Kimlikler, Kültürler, Toplumlar” da sunulmuş ve özeti basılmış olan bildirinin genişletilmiş halidir.

to hegemonic masculinity as the vehicle of patriarchy. As for in Turkey the ideas and policies effective in the late Ottoman and early republican periods had also enured to the nation state. In this context we confront with a kind of dominant masculinity which describes itself as out of the private sphere, has nationalist and conservative values, believes in relationships base on hierarchy and extolls power. This type of masculinity is dominant on a large scale in society and also law and media have an important role in constructing it. However today as in every aspect of the social order, changes are also happening in masculinity too. Within this scope these changes are the center of this study. The aim of this study is to monitor the core of a new group of men which are the carrier of hegemonic masculinity in Turkey, but also in a process of leaving the hegemony. In the first chapter of this study, the subject and common codes of the hegemonic masculinity in Tukey are tried to be determined. In the next two chapters these codes are examined on the basis of law and media. While the relationship between gender and law is constructed, the constitutional developments, the evolution of fundamental righths and freedoms are emphasized along with the basic codes like Civil Code and Criminal Code which are the most open expressions of gender inequality in the context of hegemonic masculinity. Media texts are used to see the correlation between common codes. In this concept considering the studies done before, the response of the society via circulation and rating which is related with the texts that contain the common codes are examined. In the last chapter face to face interviews with six men are done. The evidences of a new kind of masculinity that seperates from the common codes of hegemonic masculinity in certain points but also can not leave the conformism of advantages are found.

Keywords: Critical Masculinity Studies, Hegemonic Masculinity, Media, Law, Turkish Modernisation

Giriş

Feminizmin aksiyomlarından biri ataerkinin kadınları tahakküm altına almasıdır. Ancak ezilen tek grup kadınlar değildir. Bazı erkeklik halleri de ataerki tarafından kontrol edilmekte, sınırları çizilmekte, hatta ötekileştirilmektedir. Boyunduruk altındaki bu erkeklik kategorilerinin açık veya örtülü rıza gösterdikleri ataerki, hegemonik erkeklik tarafından hâkim kılınmaktadır.

Burada evrensel bir hegemonik erkeklikten söz etmek mümkün görünmemektedir. Her toplumun kodlarına göre hegemonik erkeklik şekil almaktadır. Türkiye özelinde yaklaştığımızda bu baskın erkeklik şeklinin ortaya çıkışını, görevini, var oluşunun izlerini Türk modernleşmesinde aramak gerekmektedir.

Geç Osmanlı'da ve Türkiye'de erken modernleşme; otoriter, elitist, batıcılık-milliyetçilik-muhafazakârlık üçgeninde yer alan bir ulus inşasına dayanmaktadır. Modernleşmenin katalizörü olarak görülen ulus-devlet, politikanın öznesi olarak erkeği muhatap almaktadır. Toplumun yapıtaşı olarak belirlenen ailenin reisi erkektir. Erkek, hane dışı işlerden sorumludur. Bu da erkeğin dış dünyada olup biten politik ve ekonomik tüm gelişmelerde söz sahibi olmasına yol açmıştır. Erken modernleşme sürecinde bu şekilde inşa edilen cinsiyet rejimi kendisini devlet işlerinde, sosyal ve ekonomik alanda karar verici olarak konumlandırılan bir erkeklik hali doğurmuştur. Günümüze sirayet eden bu erkeklik hali, Türkiye'deki hegemonik erkeğin en yalın ifadesidir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hegemonik erkeklik ötekilerini yaratmıştır. Bu ötekiler arasında göçmenleri, LGBTT bireyleri, vicdani retçileri, engelli erkekleri, kısır erkekleri saymak mümkündür. Ancak bunlardan ayrı olarak hegemonik erkeklik tarafından ötekileştirilmemiş, fakat değişim/dönüşüm içinde olan bir erkek grubundan söz edilebileceği düşünülmektedir. Bu grup; ataerkinin taşıyıcısı olarak görülen burjuva, beyaz yakalı, genç, şehirli, heteroseksüel erkekler içinde yer almakla beraber, toplumsal cinsiyet rollerinden rahatsız olmaktadır. Buna karşın avantajların konformizminden de vazgeçmiş değildir. Dolayısıyla bu grupta yer alanların yeni bir erkeklik haline evrilirken varoluşsal bir kriz yaşadıkları söylenebilir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye’de hegemonik erkekliğin inşası ve izleri medya ve hukuk üzerinden irdelenecektir. Değişim/dönüşüm içinde olan grubun varoluşu, yapılacak olan yüz yüze görüşmelerle ortaya konacaktır. Çalışmanın cinsiyet eşitliğinin sağlamasında erkekliklerin dönüşen konumunun tespit edilmesi açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Türkiye’de Hegemonik Erkeklik

Türkiye’de hegemonik erkekliğin² ortaya konabilmesi için öncelikle kavramın tanımlanması gerekmektedir. Nasıl ki feminist çalışmalarda farklı kadınlıklardan söz ediliyorsa, toplumsal cinsiyet çalışmaları bağlamında farklı erkekliklerden de söz edilebilmelidir. Bu noktada feminizmin topyekün olarak ele aldığı ataerki de bu farklı erkekliklerin merkezinde yer alan hegemonik erkeklik kavramına dayandırılmaktadır. Farklı erkeklik biçimleri arasında geçişli, hiyerarşik ve çatışmalı bir ilişki inşa eden hegemonik erkeklik, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünden beslenerek toplumsal cinsiyet düzenini oluşturan bir erkeklik kurgusudur. Kurgu olarak nitelendirilmesinin temel nedeni ise ideal bir tip olarak düşünülmesi ve fakat farklı kültür ve coğrafyalarda araştırmalar yapıldıkça tipleştirilmenin zorlaşmasıdır (Connell, 1987, s. 183-184; Howson, 2006, s. 2-3; Sancar, 2011, s. 27; Baştürk Akca ve Tönel, 2011, s. 8; Özbay, 2013, s. 186).

Her toplumda hegemonik erkekliği oluşturan özellikler farklılık gösterir. Özbay (2013) Türkiye’de hegemonik erkekliği aramanın ve bulmanın ampirik ya da düşünsel herhangi bir yaklaşım veya ölçekle mümkün olamayacağını (s. 187) savunmaktadır. Ona göre erkekler arasındaki farklılıklar sadece kültürel ve coğrafi farklılıklardan kaynaklanmamaktadır.

²Hegemonik erkeklik kavramı ilk kez; Tim Carrigan, Bob Connell, John Lee tarafından 1985 yılında yayımlanan *Towards A New Sociology of Masculinity (Yeni Bir Erkeklik Sosyolojisi’ne Doğru)* adlı makalede ortaya atılmıştır. Yazarlar Gramsci’nin hegemonya kavramını toplumsal cinsiyet meselelerindeki iktidar sorununu açıklamak üzere kullanmışlardır. Daha sonra 1987 yılında Robert William Connell tarafından yazılan *Gender and Power: Society, The Person and Sexual Politics (Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Birey ve Cinsel Politika)* başlıklı kitap kavramla ilgili en sık başvurulan kaynak haline gelmiştir.

İstanbul'da yaşayan genç ve zengin bir işadınının erkekliği ile Karadeniz'de yaşayan Kıbrıs Harekatı gazisi, muhafazakâr ve milliyetçi birinin erkekliği birbirinden farklı olacaktır. Ancak her ikisinin de hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olması muhtemeldir. Bu noktada kategorik çokluktan dolayı hegemonik erkekliğin birebir tespit ve tarifini yapmak mümkün gözükmemektedir. Özbay (2013), bu durumda yekpare bir cinsiyet öznelliğinden bahsedilemeyeceğini belirtmektedir (s. 187). Dolayısıyla yapılacak karşılaştırmaların sosyolojik anlamda kabul edilemeyecek kadar fazla genellenmiş, adeta karikatür seviyesine inmiş temsiller üzerinden gerçekleşeceğini ifade etmektedir.

Özbay'a (2013) göre yapılması mümkün olan, hegemonik olan ya da olmayan erkekliklerin paylaştıkları ya da paylaşmadıkları özelliklerin ve ortak alanların tespit edilmesidir (s. 188). Bu bağlamda birbiriyle ilişkisiz görünen ancak hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olan erkeklerin hangi asgari ortak noktalarda mutabık oldukları anlaşılacaktır. Bu noktada Türkiye'de modern devletin kuruluşu ile hegemonik erkekliğin inşası arasında bir bağlantı olduğu düşüncesinden yola çıkarak geç Osmanlı ve Türkiye modernleşme süreçlerinden hareketle hegemonik erkekliğin hangi ortak kodları kapsadığı üzerinde durulmalıdır. Çünkü modern siyasi iktidara rızanın nasıl ve hangi araçlarla sağlandığını anlamak, toplumsal iktidar ilişkilerinin inşasından bağımsız düşünülemez. Burada karşımıza birtakım sosyo-ekonomik, kültürel ve ahlaki toplumsal kodlar çıkmaktadır.

Avrupa'da ortaya çıkan modernleşme; modern devlet ve ataerki arasındaki ilişki bakımından Osmanlı modernleşmesine sirayet etmiştir. Örneğin İngiliz feminist yazar Mary Astell; modern devleti toplum sözleşmesine dayandıran, mutlak siyasi iktidarı doğal haklar ve toplum sözleşmesi teorisiyle sınırlandırma taraftarı olan Aydınlanma düşüncesinin öncülerinden, çağdaşı John Locke'un görüşlerine karşı çıkmaktadır ve Locke'un kadının aile içindeki bağımlılığını doğal addetmesini eleştirmektedir. Benzer şekilde Rebecca Grant (1991) Hobbes ve Rousseau'nun kuruluş teorilerinde tabiat halinden toplumlu yaşama geçişi her ikisinin de erkeğe has özellikler olarak kabul ettikleri, saldırganlık ve akıl kapasitesi üzerinden betimlediklerini öne sürmektedir (Yuval-Davis, 2010, s. 20). Bu yüzden kadın özel alana yerleştirilirken milliyetçilik ve milletlerin içinde yer aldığı kamusal siyasi alanın öznesi erkek olarak belirlenmiştir. Kadına biçilen rol ise "*kadın anne olmak istemediğinde millet ölüm döşegindedir* (Meznaric'ten aktaran Yuval-Davis, 2010, s. 17)" biçimindedir. Dolayısıyla Batının toplumsal ve siyasi düzenine dair yaygın anlayışın özünü oluşturan toplum sözleşmesi hakkındaki klasik teoriler toplumu özel alan ve kamusal alan biçiminde ikili bir yapı olarak tanımlamaktadır.

Bu yapı içinde kamusal alanın temsilcisi erkeklerin hane içi alanın temsilcisi kadınlar üzerinde doğal ataerkil hakları mevcuttur (Mitchell'den aktaran Berktaş, 2010, s. 90). Bu bağlamda modern devletlerin kuruluş felsefelerine de yansıyan doğal haklar tezi ve toplum sözleşmesinden kaynaklanan ve devlete devredilmeyen hayat-hürriyet-mülkiyet şeklinde özetlenebilecek haklar erkeklere mahsustur.

Osmanlı toplumunda da karşılığını bulan modernleşme sürecinde özellikle Tanzimat sonrasında cinsiyet eşitliğine ilişkin birtakım olumlu gelişmeler yaşansa da tüm geleneksel toplumlarda olduğu gibi Osmanlı'da da kadın-erkek eşitsizliği kurumsallaşmış bir olgudur. Bu durumu pekiştiren normların başında dinsel referanslara dayanan erkeğin miras hakkı, erkeğin şahitliği ile kadınının eşit kabul edilmemesi, çokeşlilik, zina gibi konular gelmektedir.

Osmanlı toplumunda cinsiyetlendirilmiş toplumsal düzenin şeriat ve örf kurallarına dayandığı ve İslami ataerkillikten beslendiği söylenebilir. Buna karşın Cumhuriyet toplumunda sekülerleşmeyle birlikte ulus-devletin sınırlarını çizdiği yeni toplumsal cinsiyet kalıplarıyla karşılaşmaktadır. İki düzen arasındaki temel kopuş noktası kamusal alanın kullanımının erkek tekelden çıkarılmasında kendini göstermektedir (Berktaş, 2010, s. 99-100).

Burada İslami ataerkilliğin yerine Batılı ataerkilliğin geçtiğini söylemekten ziyade İslami ataerkilliğin birtakım kurumlarının korunarak Batılı ataerkilliğe eklemlendiğini söylemek daha uygun olacaktır. Bu durumun en bariz örneği namus kavramı etrafında şekillenen bir kamusal alan algısıdır. Bu bağlamda görünüşte modernleşen erkekler halen geleneksel düşünüş biçimiyle hareket etmektedirler. Bu nedenle kamusal alanda kadınların ne şekilde var olacakları (giyim kuşamdan adap kurallarına kadar her konuda) hakkında karar mercii erkeklerdir. Dolayısıyla laiklik ilkesi anayasal temelde devletin kurucu özelliklerinden biri olarak kabul edilse de, ailede baba himayesindeki kadınların (eş, kız çocuk, kız kardeş gibi) namusundan erkek sorumludur. Bu aynı zamanda erkeklerin kadın cinselliğinin sıkı denetimine sahip olmaları anlamına gelmektedir. Hem hane içinde hem hane dışında son söz sahibi yine erkek olmaktadır.

Böyle bir yetki alanı erkeklik açısından zihinsel bir yarılmayı ve çatışmayı da kaçınılmaz kılmaktadır. Aile içindeki duygusal ilişkilerden sorumlu olmadığı için bu ilişkilere mesafeli olan erkek kendi duygularını da ifade etmekten mahrumdur, erkek için duygularını paylaşmak ve göstermek bir zayıflıktır. Çünkü rasyonel kararlar almakla mükelleftir. Öte yandan kadın çalışma yaşamına dahil olmaya başlasa bile, kadının çalışması ihtiyari görülürken, erkeğin çalışması ve evi geçindirmesi bir zorunluluktur.

Ayrıca evlilik birliği ile kurulan hane içi otoritesini tesiste herhangi bir onaya ihtiyaç duymayan erkek, ev içi ilişkilere git gide yabancılaşır (Kandiyoti, 2011, s. 215); hatta ev işlerini

yapan bir kadın olmadıkça kendine bakamayan küçük bir çocuktan farksız olarak addedilir. Öte yandan ev dışında erkek arkadaşlarına bağlanma veya diğer erkeklerle rekabet ederek başarılı olma şeklinde alternatif onay arayışlarına girer. Erkeklik aile dışı mekânla ve insanlarla öyle özdeş hale gelmiştir ki taşrada erkek işsiz dahi olsa sadece erkeklerin toplanma mekânı olan kahvehanede bütün gününü geçirir.

Padişahın hükümranlığındaki baba otoritesine karşı çıkan modernleşmeci erkekler Tanzimat sonrasında hiyerarşik iktidar ilişkilerinin kendi üzerlerindeki baskısını eleştirmişlerdir. Bu erkekleri Genç Osmanlılardan başlayarak askeri ve sivil bürokrasiden gelen Osmanlı aydınları oluşturmaktadır. Çok eşli evlilik yapan, kız çocukları ile evlenen eski kafalı erkek modeline modern erkek tarafından karşı çıkılmakta ve onun otoritesine başkaldırılmaktadır (Sancar, 2012, s. 128). Despot babanın ve yaşlı kuşağın tiranlığının yıkılması kardeşlerin ittifakı ile mümkündür ve Cumhuriyet toplumunun yapısı bu düşünceye dayanmaktadır. Ancak oğulların kurduğu bu yeni rejim erkek kardeşlerin rejimidir (Sancar, 2012, s. 134; Berktaş, 2010, s. 106). Bu erkek kardeş; savaşta kahraman Türk askeri, barışta ulusun bekçisi, aydın, ilerlemeci, kararlı, vatan evladı, otoriter gibi motiflerle betimlenmektedir. Böylece babanın oğlu yerine vatanın evlatlarından oluşan bir erkek birliği ortaya çıkmıştır.

Bu erkek birliği, modern Batılı beyaz çağdaşından teknolojik ilerlemede ve uygarlaşmada farksızdır ve onunla boy ölçülebilir. Ondan ayrıldığı nokta ise Batı-Doğu ikileminde şekillenen sömürgecilik karşıtlığından kaynaklı kültürüdür. Teknolojisini alıp ahlakını almamak şeklinde özetlenebilecek bu tutum günümüzde de devam etmektedir.

Padişaha itaat eden tebaa yerine, kendi tebaasını aile içinde yöneten bir özgür birey (erkek) figürü ortaya çıkmıştır. Özel hayatın gizliliği gereği modern devletin aile içine müdahil olması sınırlandırılırken, yine özel hayatın gizliliği sonucu aile hegemonik erkekliğin geleneksel rollerle pekişerek üretildiği mekân halini almıştır.

Bu noktada Berktaş (2010), çalışma yaşamı başta olmak üzere gündelik hayatın bir parçası haline gelen kadının, erkeğin iktidarında bir sarsılmaya neden olduğuna işaret eder. Evin tek ekmek getireni konumunun ortadan kalkmasıyla, Cumhuriyetin bireyi tebaadan yurttaşa doğru özgürleştirme projesinde özellikle ekonomik iktidarının elinden gitmesini bir tehlike olarak gören ulusçu/Batıcı erkek, ulusçu/Batıcı kız kardeşiyle değil, muhafazakâr/İslamcı erkek kardeşiyle ittifak yapmıştır.

Osmanlı sonrası yeni Türk ulus devletinin kuruluşu Batılı emperyalist güçlere karşı verilen ve bu nedenle tabiatı gereği milliyetçi ve muhafazakâr değerler etrafında gerçekleştirilen bir mücadele sonucunda gerçekleşmiştir. Bunun bir sonucu olarak erkek

muhafazakâr ve milliyetçi değerler çerçevesinde karar verici bir aktör haline gelmiştir. Bu betimleme günümüz Türkiye'sinde hegemonik erkekliğe ilişkin ortak özelliklerin bir ifadesi şeklindedir. Cumhuriyet tarihi boyunca siyasi iktidarı uzun süre elinde tutmayı başarmış olan Demokrat Parti, Adalet Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin milliyetçi muhafazakâr çizgide partiler olmaları bu durumun bir izdüşümüdür.

Bu doğrultuda kendini özel alanın dışında konumlandıran milliyetçi muhafazakâr değerler ışığında yeni ulus-devletin kurulmasında önemli rol oynayan erkeklik hali duygularını ifade etmekten kaçınan, saldırganlığı, şiddeti ve gücü yücelten, hiyerarşik ilişkilere dayanan, erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkları görmezden gelen bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özellikleri bünyesinde bulunduran erkeklik biçimi Türkiye'de hegemonik erkekliğin en yalın biçimidir ve söz konusu özellikler günümüz toplumsal yaşantısının değişik alanlarında farklı suretlerle karşımıza çıkmaktadır.

Hukukta İzler

Connell (2010) tarafından ortaya atılan ve eleştiriler doğrultusunda daha sonraki çalışmalarında tanımı ve kapsamı geliştirilen hegemonik erkeklik kavramının günümüzde hala tartışmalı olduğunu akılda tutarak (Collier, 2010, s. 454); bu kısımda feminist eleştirinin odağından yer alan ataerkinin tesisinde erkeklik, daha özelden hegemonik erkeklik, toplumsal cinsiyet ve hukuk ilişkisi üzerinde durulacaktır. Öğretide henüz erkeklik ve hukuk arasındaki ilişki tam olarak tartışılmış ve açıklığa kavuşturulmuş değilken, hegemonik erkekliğin hukukta izini sürmek bakımından bu kısım, gelecek çalışmalar için bir ön hazırlık olarak değerlendirilmelidir.

Sosyal alanda toplumsal cinsiyet iktidarını kuran erkek davranışı ve davranışından doğan hegemonik erkekliğin hukuk ile ilişkisini kurmak; feminist hukuk çalışmalarının temel amacı olan cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önem taşımaktadır. Feminizmin savunduğu ulaşılmak istenen hedef olan eşitlik düşüncesinin aksine, hegemonik erkeklik eşitlik konusunda ortadan kaldırılması veya etkilerinin en aza indirilmesi gereken negatif bir normu ifade etmektedir. Burada odak noktası, eşitlikçi bir alternatif yerine negatif yapı üzerindedir. Dolayısıyla hegemonik erkekliğe alternatif üretilmesinde feminist teorinin birikiminden yararlanılması gerekmektedir (Dowd, 2008, s. 44).

Bir cinsiyetin baskın konumda olduğu bazı durumlarda toplumsal cinsiyete ilişkin meseleler görünmez hale gelmektedir. Bu görünmezlik, baskın cinsiyet kalıplarını örten, cinsiyetlere kör bir dil kullanılarak ve aynı zamanda bu kalıpları olağan, normal ve olması gerektiği gibi karşılayarak meydana gelmektedir (Dowd, 2010, s. 416). Bu durum özellikle verili metinlerin tahliline dayanan hukuk disiplini için geçerlidir. Bugüne kadar hukuk

metinlerinin kadına karşı ayrımcılık bağlamında cinsiyet eşitliği açısından eleştirel bir yöntemle ele alındığı bilinmekle beraber, diğer erkeklikleri tahakküm altına alan hegemonik normun (Dowd, 2010, s. 418), yekpare bir ataerki dışında ne olduğu ortaya konmamıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki yukarıda hegemonik erkekliğin erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkları görmezden gelen bir kimliğe işaret ettiğini ifade etmiştik. İşte bu ayrıcalıklar, aslında bu baskın küme dışında kalanların uğradıkları eşitsizlikler ve ayrımcılıklar anlamına gelmektedir.

Eşitsizliklerin ve ayrımcılıkların ifşa edilerek ters yüz edilmesi feminist hukuk çalışmalarının bugüne kadar ortaya koyduğu birtakım meselelerdir. Bunların başında eşit siyasi ve ekonomik hak talepleri, eviçi emek, eviçi şiddet, kadın cinselliği, doğum kontrol, kürtaj, annelik kurumu ve çocuk bakım hizmetleri, lezbiyen anneler, anaerki toplum yapısı gelmektedir (Sever, 2013, s. 35). Tıpkı bu başlıklar etrafında kadınlık kavramı ve kültürün tartışmaya açılması gibi erkeklik kavramının da irdelenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Hukukta hegemonik erkeklik dendiğinde akla hukuk kültürü ve hukuk pratiklerinin eril doğası gelmektedir (Collier, 2010, s. 438). Başka bir deyişle bu kültüre sahip olan polis, hâkim, savcı ve avukatlar; bu hukuk pratiklerinin gerçekleştiği hukuk kurallarının yapım süreci, yargılama süreci; mekânsal olarak hapisaneler, adliyeler ve barolar öncelikle düşünülmektedir.

Modernleşmeyle kültürün taşıyıcısı aile olarak belirlenmekle beraber, Türkiye’de modernleşmenin taşıyıcılığını üstlenen ana kurumlardan biri de hukuk sistemidir.³ Çünkü modern toplumlarca hukuk aracılığıyla toplum düzenini değiştirme ya da en azından etkileme görüşü benimsenmiştir (Güriz & Benedict, 1974, s. VII). Türkiye’de bu düşünce 1839 Tanzimat Fermanı ile başlamakla birlikte Cumhuriyet döneminde şeriata ve örfeye dayanan kanunların yerini Batılı ülkelerden iktibas edilen kanunların almasıyla belirgin hale gelmiştir. Ancak bu kanunlar iktibas edilirken mevcut ataerki kültürel kodların da kanun hükümlerine yansıdığı görülmektedir. Dolayısıyla hukuk kültürün bir taşıyıcısı olma özelliği de göstermektedir. Bunun yanında hukuk, ideal olanı soyut bir kurallar dizgesi olarak ortaya koyduğuna göre hegemonik erkeklik portresinin nasıl çizildiği konusunda hukuk kuralları büyük oranda ideal bir resmi yansıtacaktır.

Bu doğrultuda konu bakımından öne çıkan mevzuatta ve yargı kararlarında hegemonik erkeklik açısından ne gibi ipuçları yer aldığına bakmak uygun görülmektedir.

³Nitekim Mustafa Kemal Atatürk 5 Kasım 1925 tarihli konuşmasında “Büsbütün yeni kanunlar vücuda getirerek eski hukuk esaslarını temelinden söküp atmak teşebbüsündeyiz.” demiştir.

Pozitif hukuk metinleri içinde devletin şiddet tekelinin doğrudan birey ile temas noktalarını düzenleyen Ceza Kanunu'nu, hegemonik erkekliğin yeniden üretildiği aile kurumunun düzenlendiği Medeni Kanun'u ve erkekliğin şiddetle olan ilişkisini hukuk aracılığıyla kurmak için askerlikle ilgili mevzuatı incelemek gerekmektedir. Belki bunlardan önce incelenmesi gereken önemli bir metin de devletlerin ideolojik manifestolarını ortaya koyan Anayasa'dır. Anayasa devletin nüfuz cüzdanı niteliğindedir ve nüfuz cüzdanında cinsiyete ilişkin bilgilere de ulaşmak mümkündür.

Kurucu metin olarak anayasaya bakmak gerekirse; 1982 Anayasası bir askeri müdahale anayasasıdır. Ayrıca neoliberal ekonomik politikalarının gelişmekte olan ülkelere empoze edildiği bir süreçte 1982 Anayasası'nın da bu politikalar çerçevesinde (24 Ocak Kararları) şekillendirildiği bilinmektedir. Dolayısıyla bu anayasada hem militarist unsurların hem de heteroseksüel beyaz erkeğin inşa ettiği eşitsiz sosyal düzenin tesisine ilişkin hükümler yer almaktadır.

1982 Anayasası'nda öncelikle başıboş ve anarşik olarak nitelendirilen halk kitlelerinin devlet otoritesi ile ehlileştirilmesi amaçlanmıştır. 1980 öncesi canlılık kazanan sol düşünce ve Kürt hareketinin bastırılmasını hedef alan otoriter tutum anayasanın çeşitli hükümlerinde tezahür etmiştir. Örneğin anayasanın (ilk hali) başlangıcında Türklüğe yapılan vurgu (Ebedî Türk vatan ve milleti, bütünlüğü ve kutsal Türk Devletinin varlığı, Türk Milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silahlı Kuvvetleri, Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esası, Türklüğün tarihî ve manevî değerleri gibi) dikkat çekmektedir.

Burada hegemonik normun; muhafazakâr-milliyetçi bir çizgide ilerleyen baskın erkekliğin, kendisine başkaldıran diğer erkeklikleri tekrar himayesi altına alma girişimi olduğu belirtilebilir. Zira erkeklikler arasındaki sınıfsal ve etnik gerilim ve çatışmadan kadınların dışlandığı (hem düşünsel anlamda hem de görmezden gelinerek) göz önünde bulundurulduğunda "*erkek erkeğe*" bir hesaplaşmanın söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Feministlerce de kadınların hak mücadelesinin dışarıda bırakıldığı dile getirilmektedir. Bu durumda 1970'lerdeki sağ ve sol söylemlerin rakibini ötekileştiren birbirine benzer eril bir dil ve şiddete dayalı bir yöntem kullanmaları etkili olmuştur. Türkiye'de feminist hareketin 1980 sonrası görünürlüğü, özellikle şiddete karşı mücadele eylemleri ile olmuştur (Çaha, 2010, s. 221-222).

1924 yılında şer'iyye mahkemelerinin kaldırılmasıyla birlikte şer'i hukuk sisteminin tasfiyesi ve laiklik ilkesine göre tesis edilmiş yeni kanunların yürürlüğe girmesi; modern erkeğin, padişahın eril otoritesinden kurtulmasını da simgelemektedir. Öte yandan toplumsal cinsiyet düzenini yeniden kurgulayan ve baskın erkekliği dönüştüren Batılı hukuk kültürü de

empoze edilmeye başlanmıştır. Bunun en açık örneklerinin başında aileyi yeniden tasarlayan İsviçre Medeni Kanunu'nun iktibas edilmesi gelmektedir.

1926 tarihli 743 sayılı Eski Medeni Kanun, 2002 tarihli 4721 sayılı Yeni Medeni Kanun yürürlüğe girene kadar uygulanmıştır. Eski Medeni Kanunu'nun aile hukukuna ilişkin kadını ikincilleştiren hükümleri feministler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştiriler doğrultusunda Yeni Medeni Kanun'da cinsiyet eşitsizliğine neden olan hükümlerin çoğu kaldırılmıştır. Evlenme yaşı, evlilikteki hak ve yükümlülükler, evlilik konutunun seçilmesi, ebeveynlerin çocuklar üzerindeki hakları, evlilik birliğinin yönetimi ve giderlere katılma, evlilik birliğinin temsili gibi konularda eşitlikçi düzenlemeler getirilmiştir (Oğuz, 2005, s. 205). Bu noktada çeşitli erkeklikler tarafından dile getirilen ailenin reisinin baba/erkek olmasından kaynaklı dezavantajlı konum en azından hukuken sona ermiştir. Günümüzde babalık haklarına ilişkin taleplerin ağırlık kazandığı görülmektedir.

Kişi hakları ve aile hukuku açısından Türk hukukunda tartışılan ancak henüz düzenlenmeyen bir diğer konu eşcinsellerin kişilik haklarına ilişkindir. Bu talepler şu an hukuki bir korumadan yoksundur, ancak toplumsal düzeyde hak mücadelesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ceza hukuku açısından Tanzimat sonrası Kanun-u Ceza'dan 1990'ların sonuna kadar yürürlükte kalan 765 sayılı eski Ceza Kanunu'nun 440. ve 441. maddelerine kadar uzun bir dönemde muhafazakâr değerler ışığında şekillenmiş bir namus anlayışının olduğu söylenebilir. Örneğin Kanun-u Ceza'ya göre kadını zina sırasında eşi görürse öldürdüğünde mazur kabul edilmektedir. Benzer bir şekilde 765 sayılı Ceza Kanunu'na göre zina aileye karşı işlenmiş bir suç olarak düzenlenmekte ve kanun aynı suçu işleyen kadını erkeğe göre daha ağır şekilde cezalandırmaktadır (Berktaş, 2010, s. 100-101).

2004 tarihli ve 5237 sayılı Ceza Kanunu ile kadına karşı ayrımcılığa ilişkin hükümlerin çoğu ayıklanmakla beraber uygulamada cezayı hafifletici nedenler erkeklik hegemonyasının ürünü şeklinde tezahür etmektedir. Örneğin 5237 sayılı Ceza Kanunu'nun 29. maddesine göre haksız tahrik koşullarından biri haksız bir fiilin failde hiddet ve şiddetli eleme neden olmasıdır. Bu koşul mahkemelerce kadın cinayetlerinde eşlerini öldüren erkeklerin "*erkekliğime laf söyledi*" ifadelerinin haksız tahrik indiriminden yararlanması şeklinde yorumlanmaktadır (Adaletin 'Erkek' Olduğu Bir Ülke, 2014). Benzer şekilde haksız tahrik indirimine gerekçe olan ifadeler arasında "*meyve suyu ikram ettim, almadı*", "*cilveli saat sordu*", "*kot pantolon/taht giydi*", "*sevişmek istemedi, beni yataktan itti*", "*göbeğine piercing takıyordu*" yer almaktadır (Mahkeme Haksız Tahrik İndirimiyle Erkeğin Bahanesini Kabul Ediyor, 2009). Yine erkekliğin LGBTT bireylere karşı benzer gerekçelerle ("*bana eşcinsel ilişki teklif etti*") haksız tahrik

indiriminden yararlandırılarak “*korunduğu*” görülmektedir (Mahkeme Haksız Tahrik İndirimiyle Erkeğin Bahanesini Kabul Ediyor, 2009).

Yine Yargıtay’ın eşcinsel ilişkiyi doğal olmayan ilişki olarak nitelendirmesi (Mahkeme: Eşcinsel İlişki Doğaldır Yargıtay: Hayır, Değil Ceza Artırılmalı, 2013), LGBTT bireyi öldüren sanığın “*biz onun gey olduğunu bilmiyorduk, garip fantazileri vardı*” ifadeleri nedeniyle kasten öldürme suçundan aldığı müebbet hapis cezasına haksız tahrik indirimi alması (Failler Yakalanıyor, Sorun Yargıda, 2013), eşcinsel olduğu öğrenilen polis memurunun meslekten ihraç edilmesinde de (Eşcinsel Olduğu İçin Meslekten İhraç Edilen Polis Konuştu, 2014) görüldüğü üzere heteronormatif düzeni ihlal ettiği düşünülenler bu düzenden ihraç edilmekte ve cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla makbul kabul edilen heteroseksüel erkeklik dışında kalan kadınlar ve LGBTT bireyler hukuken herhangi bir suç teşkil etmeyen durumlarda sırf cinsel kimliklerinden dolayı cezalandırılmaktadırlar.

Yargıda görev yapan hâkim ve savcı sayı ve oranlarına bakılacak olursa; TÜİK 2013 verilerine göre 4686 savcıdan 311’i kadın, 4375’i erkek (erkeklerin kadınlara oranı %1407’dir); 8904 hâkimden 3232’i kadın, 5672’si erkektir (erkeklerin kadınlara oranı %175’tir). Bu bakımdan yargı; erkek görünürlüğünün ve erkek egemen zihniyetin yoğun olduğu bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda bahsedilen kararların çıkmasında bu durumun etkisi olduğu inkar edilemez.

Bu bağlamda hukuk sistemi içinde erkeklerin kadınlara göre kamusal alanda görünürlüğü oldukça yoğundur. Örneklerden anlaşılacağı üzere muhafazakâr değerlerin korunması uğruna saldırganlık, güç ve şiddet erkek lehine mazur görülmektedir. Anayasal düzeyde milliyetçi değerlere ayrı bir önem atfedilmektedir.

Medyada İzler

Bir olay ya da olguya ilişkin toplumsal zihin haritasını ortaya koymak için medya çok önemli bir araçtır. Kimi zaman medya sahipleri ve iktidar arasındaki geçişken ve belirsiz ilişki dolayısıyla algı inşa etmek amacıyla kullanılan, kimi zaman sermaye sahiplerinin gizli gündemlerine hizmet eden medya, her ne amaçla kullanılırsa kullanılsın toplumsal önkabullerden ve varoluştan kopuk olamaz.

Bu bağlamda yaklaşıldığında medya çalışma kapsamında bir test aracı olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de hegemonik erkeklığe ilişkin belirlenen ortak kodlar medyanın erkeklik inşasında yer almakta mıdır? Alıyorsa bu kodları içeriğinde bulunduran ürünler toplumda reyting ve tiraj olarak karşılık bulmakta mıdır? Bu soruların cevaplarını tespit ederek Türkiye’de hegemonik erkeklığın ortak kodlarına ilişkin çalışmanın ilk bölümünde yapılan saptamanın isabet oranını görmek bu bölümün amacını oluşturmaktadır. Tespit edilmeye

çalışılanın hegemonik erkekliğin Türkiye özelindeki hali olmasından dolayı Türk medyasını bu bağlamda inceleyen çalışmalar ve ulaştıkları sonuçlar esas kaynak olarak görülmektedir. Ancak erkeklik çalışmalarının çok eskiye dayanmayan geçmişinin de etkisiyle erkek ve erkeklik temsili üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Konuya ilişkin en kapsamlı eserlerden birisi editörlüğünü İlker Erdoğan'ın yaptığı “*Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*”⁴ başlıklı kitaptır. Eserin içinde yer alan dört çalışma ve ulaşılan sonuçlar arasındaki ilişki “milliyetçi-muhafazakâr, duygularını ifade etmekten kaçınan, saldırganlığı, şiddeti ve gücü yücelten, hiyerarşik ilişkilere dayanan, erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkları görmezden gelen bir tip” olarak betimlenen Türkiye’de hegemonik erkekliğin yalın halinin doğru bir öngörü olup olmadığını görmede ve hegemonik erkekliğin farklı alanlardaki suretleriyle karşılaşmada önem teşkil etmektedir.

“Erkek Dergilerinde (Men’s Health – FHM – Esquire Türkiye Örneğinde) Hegemonik Erkek(lik), Beden Politikaları ve Yeni Erkek İmajı” başlıklı çalışmada, adı geçen dergilerde belirlenen süreler arasında yer alan içerik çerçeve çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. “Bu dergiler aracılığıyla Türkiye’de, popüler kültürde egemen olan beyaz Türk, ya da metroseksüel gibi belirli bir erkeklik tanımına kısmen karşılık gelebilecek erkeklik biçiminin onaylandığı ve meşrulaştırıldığı (Erdoğan, 2013, s. 65)” sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada ulaşılan sonuç hem Türkiye’de hegemonik erkekliğe ilişkin belirlenen ortak kodlara uygun düşmemekte hem de tamamen zıt bir yönü işaret etmektedir. Erdoğan (2013) buna neden olan unsurun söz konusu dergilerin küresel medya gruplarının uzantıları olarak kapitalist sisteme (tıpkı kadın bedeninde olduğu gibi) yeni bir tüketim unsuru sunmak adına erkek bedenini tektipleştirmesi olduğunu düşünmektedir. Peki bu yaratılan tipin Türkiye’de hegemonik erkeklikle ilişkisi var mıdır? Örneklem içinde yer alan dergilerin tirajlarının son beş senede artış gösterdiği görülmesine rağmen toplam satış rakamlarının düşük olduğu (Erdoğan, 2013, s. 58), dolayısıyla burada yaratılan erkeklik halinin toplumda büyük bir karşılığı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum araştırmacıyı şu soruyla karşı karşıya getirmektedir: Hangi erkeklik halini (yeniden) üreten medyalar toplumda geniş kitlelerce kabul görmektedir? Bu sorunun cevabı “Spor Medyasında Hegemonik Erkekliğin (Yeniden) Üretimi: Delikanlı Gibi Yaşayın, Delikanlı Gibi Oynayın” başlıklı çalışmada görülmektedir.

Söz konusu makalede Hacısoftaoğlu ve Koca (2013) sporu futbol özelinde ele almış ve Türkiye’de hegemonik erkekliğin izlerini burada aramışlardır. *Fanatik, Fotomaç ve Fotospor* gazetelerinde belirlenen süreler arasında yer alan içeriğin başlık ve alt başlıkları içerik

⁴ Çalışmanın medyada izler bölümünde bahsedilen makalelerin tümü *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil* başlıklı kitapta yer almaktadır.

çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Üç ana temanın öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır; “Saldırganlık/şiddet”, “gücün yüceltilmesi”, “argo kullanımı.”

Emperyalist güçlere karşı verilen savaş sonunda kurulan Türk ulus-devletinde hegemonik erkekliğin ortak kodu olarak şiddet/saldırganlık ve gücün yüceltilmesi önemli unsurlardır. Erkekliğin bu ihtiyacını karşılaması futbolu Türkiye için önemli kılan ve onu ülkenin en popüler sporu yapan nedenlerdendir. Çalışmada örnekleme oluşturan üç gazetenin tirajlarının günlük ulusal gazetelerle yarışır hale geldiğinin ortaya konması bu gazetelerde öne çıkan temaların toplumsal meşruiyetini gözler önüne sermekte ve Türkiye’de “*saldırganlığı, gücü ve şiddeti yüceltmenin*” hegemonik erkekliğin bir kodu olduğunu doğrulamaktadır. İlk çalışmada yer alan metroseksüel erkek bir algı inşasıyken ve toplumsal karşılığı oldukça sınırlıyken, spor gazetelerinde yer alan erkeklik modeli ülkemizdeki baskın erkeklik halidir. “Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylem(ler): Televizyon Dizisi Bir Kadın Bir Erkek ve (Hegemonik) Erkek(lik) Temsili” başlıklı çalışmada ulaşılan sonuçlar bu görüşü destekler niteliktedir.

Hegemonik erkekliğin coğrafya, kültür gibi değişkenlerden bağımsız olarak en genel geçer özelliklerinden bir tanesi heteroseksüel olmasıdır. Dolayısıyla söz konusu çalışmada da vurgulandığı gibi hegemonik erkekliğin kendisini “öteki” olan eşcinselliğin aşağılanması üzerinden üretmesi olağandır. Burada dikkat edilmesi gereken, hegemonik normun eşcinsellere hangi özellikleri atfettiğidir.

Bu noktada çalışmada ulaşılan sonuçlara göre “*Bir Kadın Bir Erkek*” dizisinin ilk sezonunda eşcinsellik ve eşcinseller “gerçek erkeklik karşısında, kadınsı, cinsellik düşkünü, fazlaca bakımlı, dış görünüşüne özen gösteren, içki tüketimine dayanıksız, futbol ve araba gibi konulara ilgisiz, ince ve estetik yönü gelişmiş, stereotipik niteliklere sahip bireyler olarak temsil edilmektedirler” (Ertan, 2011, s. 103).

Bu çizilen çerçeveye eşcinsel olanın reddedilmesinin erken modernleşme döneminde özel alana hapsedilen kadına ilişkin özelliklerin eşcinselliğe yüklenmesine ve onun hegemonik erkekliğin tahakkümü altında bulunan kamusal alanda yeri olmadığı düşüncesine dayandığını göstermektedir. Bununla birlikte heteroseksüel erkeğin, eşcinsel erkek ve kadınla “*hiyerarşiye dayanan*” bir ilişki tesis ettiği ortaya çıkmaktadır.

Duygularını ifade etmekten kaçınma ve milliyetçilik-muhafazakârlık noktalarında en net izler, “Hegemonik Erkek(lik) ve Kültürel Temsil: Çirkin Kral Kurtlar Vadisi’nde Yürüyor” başlıklı çalışmada görülmektedir. Ayrıca incelenen diğer çalışmalar aracılığıyla ortaya konan “saldırganlığı, gücü ve şiddeti yüceltme” unsuruyla bu makalede de karşılaşılmaktadır. Söz konusu çalışmada Türk (2011), Yılmaz Güney filmlerinde ve “Kurtlar Vadisi dizisinin film

versiyonlarında” hegemonik erkekliği aramaktadır. Çalışmanın sonucunda “incelenen her iki film grubu arasında var olan yakınlığın, türün (kahraman odaklı aksiyon filmleri) yapısal özelliklerinin yanı sıra hegemonik erkeklik imgesinden kaynaklandığı (Türk, 2011, s. 195)” ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda araştırmacı ele aldığı iki evren arasında on ortak tema belirlemiştir. Bunlardan iki tanesi⁵ şu şekildedir; “Sessiz adam imgesi”, “meydan okuma, cesaret ve şiddet”.

“Sessiz adam imgesi” teması altında her iki evrendeki ana kahramanların fazla konuşmadığı, sessiz adamlığın *duygularını göstermeme* hali olduğu vurgulanmaktadır (Türk, 2011: 196- 197). Zira *Kurtlar Vadisi* evreninin ana kahramanı Polat Alemdar “kırk yılda bir gözleri yaşarır gibi olduğunda bir el işaretiyle adamlarını kovalar hemen (Bora & Bora’dan aktaran Türk, 2011, s. 197). “Meydan okuma, cesaret ve şiddet” teması altında her iki evrende de şiddetin cesaret ve meydan okuma pratiklerin bir sonucu olduğu, bunun hem kahraman motifinin, hem hegemonik erkeklik imgesinin ayrılmaz bir unsuru olduğu (Türk: 2011, s. 200) belirlenmiştir.

Çalışmada milliyetçilik ve muhafazakârlıkla ilişkili bir tema belirlenmemiştir. Ancak incelenen evrenlerden *Kurtlar Vadisi*’nin birebir kendisi “popüler-milliyetçi” mecranın son dönemdeki en verimli kültürel temsil dinamiklerinden birisidir (Türk, 2011, s. 164). Muhafazakârlık noktasındaysa *Kurtlar Vadisi*’nde kadının ancak eş ya da anne olduğunda takdir edilmesi, Yılmaz Güney’in “*Kan Su Gibi Akacak*” filminde kabadayılıktan vazgeçen Ali’nin ancak namusuna ve şerefine el uzatıldığında şiddete başvurması gibi *muhafazakâr değerleri kutsayan* davranışların belirlenen on temaya içrek olduğu görülmektedir.

Spor gazeteleri, *Bir Kadın Bir Erkek* dizisi, *Kurtlar Vadisi* ve Yılmaz Güney filmleri Türkiye’de yüksek izlenme oranlarına sahiptir⁶. Bir başka deyişle büyük bir toplumsal karşılıkları vardır. Bu unsurları birer araştırma alanı olarak ele alan ve burada incelenen makalelerin sonuçlarına göre içeriklerinde “milliyetçi-muhafazakâr, duygularını ifade etmekten kaçınan, saldırganlığı, şiddeti ve gücü yücelten, hiyerarşik ilişkilere dayanan” bir erkeklik hali bulunmaktadır. Bu durum çalışmanın ilk bölümünde Türkiye’de hegemonik erkekliğin ortak kodlarına yönelik saptamayı doğrular niteliktedir.

⁵ Belirlenmiş diğer sekiz ortak tema “süper kahraman imgesi”, “erkek mizahı”, “aydınlanmış bilinç”, “tuhaf düşmanlar, öteki erkekler”, “şeref-Türk samuraylar”, “eril siyasal dil”, “kadınlar-eksik, naif, kötü”, “erkeklerarası dayanışma” şeklindedir.

⁶ İzlenme oranları için bkz. Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil. Ed. İlker Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Dönüşümler

Birinci bölümde Türkiye’de hegemonik erkekliğin ortak kodları ortaya konulmuştur. Bundan hareketle ikinci bölümde hukukun, hegemonik erkekliğin üretimi ve inşasındaki işlevi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde medya tarafından hangi erkeklik tiplerinin desteklendiği, medyada yer alan hangi erkeklik tiplerinin toplumda karşılık bulduğuna değinilmiştir. Bu bölümde ise erken dönem Türk modernleşmesinden cinsiyet rollerine ilişkin kendine kalan mirasın, hukukun bu rollerle armoni halinde işleyen ve bireylerarasındaki ilişkileri buna göre düzenleyen varlığının, medyanın toplumsal algıyı şekillendirmedeki etkisinin kıskacında bulunan Türkiye’de erkeklik bireysel temelde araştırılacaktır.

Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırma kapsamında Türkiye’de hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olduğu düşünülen erkeklerin izleri sürülecek ve bir dönüşüm veya değişim içinde olup olmadıkları incelenecektir. Ülkemizde hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olan, fakat ondan kopma sürecinde yeni bir erkek grubu var mıdır, yoksa hegemonik erkekliğin ortak kodları yeniden mi şekillenmektedir sorularının yanıtları aranacaktır.

Araştırmanın Örneklemi ve Yöntemi

Araştırma yüz yüze görüşmeler aracılığıyla yürütülmüştür. Çalışmanın ilk bölümünde belirlenen Türkiye’de hegemonik erkekliğin ortak kodları beş parametre olarak ele alınmıştır. Bu parametreler; *“duygularını ifade etmektan kaçınan; saldırganlığı, gücü ve şiddeti yücelten, milliyetçi-muhafazakâr, hiyerarşik ilişkilere dayalı olan, erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkları görmezden gelen”* biçimindedir.

Katılımcıların bunlardan ilk dördüne⁷ ilişkin varoluşlarını anlayabilmek için söz konusu parametreler altında toplam on üç soru oluşturulmuştur. Bu şekilde katılımcıların hegemonik erkekliğin ne kadar içinde olduklarının anlaşılması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte daha eşitlikçi bir erkeklik haline doğru bir değişim olup olmadığını görülmesi için de beş soru eklenerek toplam on sekiz sorudan oluşan görüşme soruları oluşturulmuştur.⁸ Görüşülen kişi, verilerin kaynağıdır. Yarı yapılandırılmış sorularla yapılan görüşmede araştırmacı sorulacak ana soruları hazırlar fakat bu sorularla birlikte görüşme sırasında gerekirse yeni sorular sorar

⁷ Erkeklerin sahip olduğu avantajları görmezden gelme parametresine ilişkin katılımcıların nasıl bir okuma yaptığının dolaysız şekilde sorulacak sorularla anlaşılacağı düşünülmektedir. Söz konusu avantajlarla hayatın her noktasında karşılaşılacaktır. Bunun bir sonucu olarak söz konusu parametreye ilişkin veri katılımcıların kendilerine yöneltilen tüm sorulara verdiği cevaplara içrektir. Bu veri çalışmanın sonuç bölümünde değerlendirilecektir.

⁸ Her görüşmenin başında katılımcının demografik özelliklerine ilişkin veriler de toplanmıştır. Ayrıca her katılımcıdan görüşmenin başında Türk toplumunda meşru görülen ve makbul kabul edilen erkeklik hali tanımlaması istenmiştir.

ve cevapları kaydeder (Erdoğan, 2012, s. 220- 221). Bu doğrultuda yarı yapılandırılmış görüşmeler 19 Ağustos 2014 – 2 Eylül 2014 tarihleri arasında yürütülmüştür. En kısa görüşme 28 dakikayken en uzun görüşme 51 dakika sürmüştür. Veri ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve deşifre edilmiştir.

Elde edilen veriler Stuart Hall'un kodlama/kodaçıklama modeli temel alınarak, baskın/hegemonik kodaçıklama, müzakereli kodaçıklama ve karşıt/muhafif kodaçıklama olmak üzere üç tür kod çözümü üzerinden değerlendirilmiştir. Modelin kullanılabilmesi için katılımcıların metinlere maruz kalmış olmaları gerekmektedir. Tümü Türkiye'ye vatandaşlık bağıyla bağlı ve hayatlarını bu ülkede idame ettirmekte olan katılımcıların medya, hukuk ve toplumsal kodlardan kopuk olmaları, bir başka deyişle metinlere maruz kalmamış olmaları mümkün değildir.

Özbay (2013), kategorik çokluktan dolayı hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olan grubun net şekilde işaret edilemeyeceğini belirtmektedir. İlk bölümde dile getirildiği gibi Karadenizli bir Kıbrıs Harekatı gazisi ile İstanbullu genç işadammının sosyo-ekonomik ve kültürel çevreleri birbirinden farklı olmakla birlikte, her ikisi de hegemonik erkekliğin taşıyıcısı olabilirler. Bu durum çalışma için bir örneklem belirlemeyi zor hale getirmektedir. Araştırma kapsamında değişim/dönüşüm içinde olan erkeklerin izleri sürüldüğü için, bu özelliklere sahip erkeklerin şehirli, beyaz yakalı, yüksek eğitim sahibi kesimden çıkacakları düşüncesiyle bu gruba yönelmiştir. Bireysel varoluşları ortaya koymak amacı güdüldüğünden ve az önce bahsedilen kategorik çokluktan dolayı herhangi bir kısıtlamaya gidilmeden değişik meslek gruplarından yaşları 24 ile 35 arasında değişen yüksek eğitimli, çalışan, üç büyük şehirde yaşayan⁹ ve beyaz yakalı ve bu özelliklerinden dolayı da hegemonik erkeklige dahil olma olasılıkları yüksek bulunan toplam altı heteroseksüel erkek çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de görülmektedir.

⁹Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2006 yılında yürüttüğü aile araştırmasına göre evlilik dışı çocuk sahibi olmayla ilgili düşünceler, kadının çalışmasının uygunluğu, nikahsız birliktelik hakkındaki düşünceler gibi cinsiyet eşitliği ve adaletine işaret eden noktalarda kentlinin kırsala göre daha olumlu bir yaklaşım içinde olduğu; İstanbul, İzmir ve Ankara'nın ise Türkiye geneli kent ortalamasına göre daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle katılımcılar bu üç şehirden seçilmiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/aileyapidaigitimapp/aileyapi.zul> E.T. 4 Eylül 2014.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı	Yaş	Gelir	Medeni Hal	Eğitim Düzeyi	Meslek	Siyasi Görüş ¹⁰	Yaşadığı Şehir
K1	24	2.000-2.500 TL	Bekar	Lisans	İşletmeci	Anarşist	Ankara
K2	27	2.500-3.000 TL	Bekar	Yüksek Lisans	Akademisyen	Anarşist	Ankara
K3	34	3.000-3.500 TL	Evli	Yüksek Lisans	Akademisyen	Sosyal Demokrat	Ankara
K4	33	8.000-10000TL	Evli	Çift Lisans	Avukat	Devrimci (sadece anarşist değil)	Ankara
K5	28	7.000-9.000 TL	Bekar	Yüksek Lisans	Lojistik Uzmanı	Liberal Kemalist	İzmir
K6	29	2.500-3.000 TL	Bekar	Yüksek Lisans	İnsan Kaynakları Uzmanı	Sosyal Demokrat (ama tam emin değil)	İstanbul

Bulguların Yorumlanması

Meşru Görülen ve Makbul Kabul Edilen Erkeklik Hali.

Her görüşmenin başında katılımcılardan Türk toplumundaki meşru ve makbul erkeklik halini tanımlamaları istenmiştir. Yapılan tanımlarda öne çıkan temalar; *“kadını ikinci plana iten; ahlak, namus ve din kavramlarını yücelten, otoriter ve kuralcı, sorunları dayatma ve şiddet ile çözen, kaba saba”* şeklindedir. Katılımcıların tümü kendini olumsuz olarak tanımladıkları profile ait görmediklerini ifade etmişlerdir.

Duyularını İfade Etmekten Kaçınma. Duyularını herkese rahat bir şekilde ifade ettiğini belirten K4 dışındaki diğer katılımcıların bu konuda kimi zorluklar yaşadığı ortaya çıkmıştır.

K5 ve K6 hem ailelerine hem de arkadaşlarına duygularını pek fazla ifade etmediklerini söylemişlerdir. K5 bunun nedeni olarak duygusal bir insan olmamasını, K6 ise içine kapanık olmasını göstermektedir. K1 sebep göstermeksizin duygularını ifade ederken zorlandığını, K3 ise kuşak farkından dolayı ailesine karşı daha kapalı olduğunu, ancak arkadaşlarına duygularını rahat ifade ettiğini dile getirmiştir. K3’e benzer bir şekilde K2, duygularını ailesine ifade etmediğini, ancak arkadaşlarına ifade ederken bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Duyularını ifade etmektен kaçınma parametresi cinsiyet bağlamında da ele alınmıştır. K5 dışındaki tüm katılımcılar her iki cinsiyete de duygularını rahatlıkla ifade edebildiklerini söylemişlerdir. K5 ise kadınlara karşı duygularını daha rahat ifade ettiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Kızlara daha rahat söylüyorsun, biraz daha karşıdaki duygusallaşabiliyor çünkü. Erkekler arası pek duygusal konuşma olmuyor.”

¹⁰Siyasi görüşler, tam olarak katılımcının kendisini ifade ettiği sözcüklerle yazılmıştır.

Araştırılan bir diğer konu hangi duygunun daha rahat ifade edildiği olmuştur. K1, K2, K3 ve K6 olumlu duyguları daha rahat ifade ettiklerini söylerken, olumsuz duygularını çevreye yansıtılmaya çalıştıklarını; K4 her duyguyu büyük bir rahatlıkla ifade ettiğini söylerken, K5 ise öfkeyi daha rahat dile getirdiğini şu şekilde ifade etmiştir.

“Öfke baldan tatlıdır. Ayrıca fevriyim.”

Bir hegemonik erkeklik parametresi olma bağlamında duygularını ifade etmekten kaçınmaya yaklaşıldığında K4’ün karşıt/muhafız bir okuma yaparak kendini hegemonya dışına çıkardığı görülmektedir.

K5, kadınlara duygularını daha rahat ifade ettiğini söylemekle birlikte, bunun aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerine uygun kadın daha duygusal – erkek daha mantıklı ikilemine dayandığından toplumsal kodlara uygun bir algısı olduğu düşünülmektedir. Bu durumda hegemonyanın taşıyıcısı konumunda olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Bu doğrultuda K5’in baskın/hegemonik kodaçıklama yaptığı söylenebilir.

K1, K2, K3, K6 duygularını ifade etmenin normal olduğunu belirtmekle beraber ifade etmekte zorlanmaktadır. Bu nedenle adı geçen katılımcıların söz konusu parametre ile ilgili olarak hegemonik erkekliğin baskısı altında oldukları gözlemlenmektedir. Müzakereli okuma yaptıklarını söylemek mümkün gözükmemektedir.

Saldırganlığı, Gücü ve Şiddeti Yüceltme. Tüm katılımcılar, nefis-i müdafaa durumunda fiziksel olarak kavga edeceklerini belirtmişlerdir. K3 ve K4 daha önce gündelik hayatta, K5 ise sadece zorunlu askerlik görevini yerine getirirken bir defa kavga ettiğini söylemiştir.

K1, K2 ve K6 kavgadan kaçmanın erkekliğe bir zarar vermeyeceğini dile getirmişlerdir. K5 ise net şekilde kavgadan kaçmanın erkekliğe zarar vereceğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Karşıdakinin kim olduğuna bağlı, karşıdaki bir tinerci veya sapıksa kaç tabii. Adamla dalaşacaksın da ne olacak? Adamın çünkü gözü kör, bilinci yok. Ama senin benim gibi bir adam üzerine yürürse ve kaçarsan tabii erkekliğine zarar verir. Ne kaçacaksın! En fazla dayak yersin.”

K3, kaçmanın erkekliğe zarar vermemesi gerektiğini söylemiştir, ancak net bir biçimde zarar vermeyeceğini söylemekten kaçındığı şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

“Vermemeli, şimdiye kadar öyle bir şeyle karşılaşmadım... Erkeğe zarar vermeyeceği kesin. (Gülüyor) Ama erkekliğe zarar verir mi? Bence erkekliğe zarar vermez.”

K4 ise K3 ve K5’ten farklı olarak, şu ifadeleri kullanmıştır:

“Hayır, karşıdakinin pozisyonuna göre değişir. Karşıdakinin elinde bir silah varsa, kavga etmek konusunda çok tecrübeliyse

kesinlikle ...kaçarım. Ama dengimse hiç şansı yok, asla affetmem (gülüyor).”

Katılımcıların tümü futbolla ilgilendiklerini ve futbola olan ilgilerinin çocukluktan geldiğini söylemişlerdir. Çalışmamızın medya bölümünde bahsedildiği gibi futbol ile şiddet arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların çocukluktan futbola yönlendirilmiş olmaları Türkiye’de hegemonik erkekliğin inşası konusunda bu sporun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. K1’in sözleri bu iddiayı destekler niteliktedir:

“Bir lisedeki Fenerbahçeliliğimle şu andaki arasında çok şey var yani. Mesela Galatasaraylıyı o günkü bakış açıyla... Dağlar kadar fark var mesela... Bir düşman gibi bakıyorsun, aynı... Bu şeyle benzer aslında işte, hani bir Yunanistan vatandaşını ya da hani bir Ermeni vatandaşa olanla... Yani nasıl diyim, onlarla da mesela şu anda yani... Fenerbahçe olsun, Galatasaray olsun, Yunan, Ermeni, şu an kol kola girer yürürüm yani. O şey, onun giydiği formadır. Özümüzde insanız yani... Evcilleştik şimdi (gülerek).”

Katılımcılara fiziksel olarak daha güçlü ve saldırgan erkeğin daha üstün erkek olup olmadığı sorulmuştur. K1, K2 ve K5 bu düşüncüyü reddetmişlerdir. K3 ve K6 ise bu konuda tereddütlü yanıtlar vermişlerdir. Örneğin K3 şu ifadeleri kullanmıştır:

“... Ben de düşünüyorum öyle göründüğünü. Vurdu mu oturtur. Bu pek olumsuz olarak kullanılmaz. Girdi mi dağıtır orayı gibi. Hakkında böyle konuşulan insanlara pek olumsuz bakılmaz. Bana kalırsa bu, fiziksel avantajdır zayıf olanlara göre. Ama kişilik olarak değil.”

K4 ise diğer katılımcılardan farklı olarak ilkel benliğe göre güçlü erkeğin daha üstün erkek olduğunu söylemiştir.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru erkek dergilerine ilişkindir. K6 hariç tüm katılımcılar bu dergileri okumadıklarını, çünkü ilgilerini çekmediğini belirtmişlerdir. K6 ise ancak denk geldiği zaman bu dergileri incelediğini, bunun nedeninin de içinde teknoloji haberleri, güzel kadın fotoğrafları ve “*türlü türlü saçmalıklar*” bulunması olduğunu söylemiştir. Bu dergilerde yer alan erkek imajını K2 ve K3 metroseksüel olarak tanımlarken, K4, K5 ve K6 söz konusu imajın ve bu dergileri okuyanların toplumdaki egemen erkeklik hali tarafından eşcinsel olarak yaftalanacağını vurgulamışlardır. Çalışmanın medya bölümünde belirtildiği gibi erkek dergilerinin yarattığı imajın Türk toplumunda bir karşılığı bulunmamaktadır. Araştırmanın bulguları da bu düşüncüyü destekler niteliktedir.

Genel olarak hiçbir katılımcı saldırganlığı tasvip etmemektedir. Bununla birlikte K3’ün şiddet göstermeye ve fiziksel olarak güçlü olan erkeği üstün görmeye eğilimi olduğu, ancak bu

konuda bazı tereddütler de yaşadığı görülmektedir. K4 ve K5 gücün bir üstünlük parametresi olmadığını düşünmekle birlikte, gerekli gördükleri durumlarda şiddete başvuracaklarını ifade etmişlerdir. Fakat K5'in aksine K4, şiddet ile erkeklik arasında bir bağ kurmamaktadır. Bu noktada söz konusu katılımcıların müzakereli okuma yaptığı söylenebilir. K1, K2 ve K6 ise saldırganlığa ve şiddete dair egemen anlayışı reddetmekte ve karşıt/muhafif okuma yapmaktadırlar.

Katılımcıların kendilerine yapılan saldırı karşısında nefis-i müdafaada bulunacaklarını söylemeleri hepsinin içinde bir şiddet eğilimi bulunduğunu söylemek için yeterli değildir. Çünkü kendini koruma güdüsünü bir cinsiyet kodu olarak nitelendirmek mümkün değildir. Katılımcıların yarısı şiddet eğilimini ve gücü erkeklik algılarının dışına çıkarmıştır. Diğer yarısı ise birbirinden farklılaşan noktalarda olmakla birlikte, erkeklik algılarına bu unsuru yerleştirmiştir. Erkek dergilerinde yer alan ve feminen olarak nitelendirilen erkek imajı ise değişik nedenlerle de olsa hiçbir katılımcı tarafından benimsenmemektedir. Bu dergilerin genel olarak Türkiye'de de benimsenmediği düşünülürse, bu husus da göz ardı edilmemelidir.

Milliyetçilik-Muhafazakârlık. Katılımcıların milliyetçilik algılarını belirlemeye yönelik askerlik ve Türklük ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bedelli askerlik yapmış tek katılımcı olan¹¹ K3 hariç tüm katılımcılar askerlikle ilgili olumsuz görüş bildirmişlerdir. Kullanılan ifadeler arasında “*akıl karı değil, ülke ekonomisine külfet ve saçmalık, sıkıntılı ve ruh hastalığı üreten bir ortam*” gibi tabirler yer almaktadır. K2'nin “*Vicdani retçi değilsem, bu ülkede hayatta kalabilmek içindir.*” sözleri askerlik kurumunun Türkiye'de bazı erkekler üzerinde yarattığı baskının somut örneğidir. K3 ise askerliğin önemini şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Askerlik bence çok kutsal bir şey. Ben gitmediğim için pişman değilim, ama üzgünüm diyebilirim. Mesleğime devam edebilmem için zorunluydu... Çok kutsal bir şey, en azından bu topraklarda.”

Askerlikle ilgili görüşlerine paralel bir şekilde, K3 hariç katılımcıların Türklükle ilgili görüşleri de benzerlik göstermektedir. Kullanılan ifadeler arasında “*devletlerin çizdiği sınırlar var, bize burası denk geldi; şans eseri burada doğmuşuz, Türklük diye bir şey yok, Türk vatandaşlığı ise hukuki bir durum*” gibi tabirlerle karşılaşılmaktadır. K3 ise Türk olmakla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Benim için gurur verici bir şey. Yani ırksal boyutuna değinmediğim takdirde, ki bence o kısım çok da tartışılır, milli duygular; Türk olmak bence tarihini de bilen bir insan için övünülmesi gereken bir şey.”

¹¹ K2 hariç tüm katılımcılar askerliğini yapmıştır. K3 ise bedelli askerlikten yararlanmıştır.

Muhafazakârlık bağlamında katılımcılara toplumsal cinsiyet rejimine ilişkin sorular yöneltilmiştir.

Katılımcılara eşinin/kız arkadaşının giyimi konusundaki tercihlerine müdahale edip etmedikleri sorulmuştur. K1, K2, K5 bu konuda kesinlikle herhangi bir müdahalede bulunmadıklarını belirtmişlerdir. K3, K4 ve K6 ise tersi yönde görüş beyan etmişlerdir.

K3 ile K4 ve K6'nın müdahale etme nedenleri farklılık göstermektedir. K3, eşinin giyimine karışmayı haklı bir düşünce olarak gördüğünden mevcut muhafazakâr cinsiyet rejimini üretmektedir. K4 ve K6 ise çevreden gelecek cinsel saldırılara karşı müdahale etme ihtiyacı hissettiklerini bildirmişlerdir. Dolayısıyla bu katılımcılar mevcut cinsiyet rejiminin baskısına maruz kalmaktadırlar.

Katılımcılara heteroseksüel ilişki biçimi dışındaki algılarına yönelik LGBTT bireyleri hakkında görüşleri sorulmuştur. K3, LGBTT bireylerin toplumda eşit bireyler olarak yaşama hakları bulunduğunu ifade etmiştir. K1 ve K2, söz konusu grubun toplumda yeri olduğunu, onlara pozitif yaklaştıklarını ve bu grubun eğlenceli olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada eğlenceli olarak adlandırılmaları; kadınların 8 Mart'larda çiçek veya baştacı olarak nitelendirilmelerine benzer şekilde toplumsal öznenin erkek olduğu eril bakış açısını yansıtmaktadır. K6, bu katılımcıların aksine bu bireyleri agresif olarak nitelendirmiştir. Eylem biçimlerinin topluma ters düştüğünü söylemiştir. K5 ise heteronormatif bir tutum içindedir ve görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Özgürlüklerini yaşasınlar, o ayrı konu. Ama herhalde bir eşcinselle arkadaşlık edemem yani. Ne bileyim rahatsız oluyorum. Bir erkeğin bana potansiyel sevgili olarak bakması beni rahatsız eder. Heteroseksüel bir erkek, eşcinsel bir erkeğe göre daha erkektir. Çünkü birisi cinsel tercihini doğasına uygun olarak karşı cinsten yana kullanmış.”

K4, LGBTT bireylerin mücadelesini insan hakları mücadelesi olarak adlandırmıştır. LGBTT bireylere ve sivil toplum örgütlerine gönüllü avukatlık yaptığını söylemiştir. Dolayısıyla en eşitlikçi bakış açısına sahip katılımcıdır.

Toplumsal cinsiyet rejimine yönelik katılımcılara sorulan bir diğer soru bekaret kavramıyla ilişkilidir. K3 hariç katılımcılar bekarete önem atfetmediklerini belirtmişlerdir. K3 ise bekaret dolayısıyla kadının baskı altına alınmasının yanlış olduğunu, kadının istediği gibi yaşamaya hakkı bulunduğunu; erkeğin ise kadını olduğu gibi kabul edebileceğini veya etmeyebileceğini dile getirmiştir. Bu noktada K3'ün soruya net bir yanıt vermediği, ancak erkeğin bakire olmayan kadını kabul etmeme hakkının olduğunu düşündüğünü söylemek mümkün görünmektedir.

Katılımcıların erkek bekaretine ilişkin görüşleri ortaktır. Tümü ülkemizde 20'li yaşlarına gelmiş bir erkeğin bakir olmasının normal olduğunu dile getirmiştir. Ancak bu durumun Türk toplumunun cinselliğe kapalı olmasından kaynaklı bir sorun olduğunu söylemişlerdir. Katılımcılar, böyle bir erkeği aşağılamayacaklarını, fakat başta tarif ettikleri erkek profiline yakın erkeklerin aşağılayabileceğini eklemişlerdir.

Katılımcılara ülkemizde toplumsal cinsiyet düzeninin tesisinde başat kavram olan namus hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. K4 ve K6 dışındaki katılımcıların namus kavramının kadın bedeninin katı cinsel denetimi şeklindeki anlamından rahatsız oldukları görülmektedir. Bu nedenle bu katılımcılar namus kavramının anlamını genişleterek şeref ve dürüstlük kavramlarıyla açıklamaya çalışmışlardır. K6 da namus kavramının kadın cinselliğine gönderme yaptığını, dürüstlük olarak değerlendirilebileceğini; fakat kavramı tam anlamlandıramadığını belirtmiştir. K4 ise namus gibi toplumsal düzeni sağlamaya yönelik yazısız kurallara tektipleştirmeye neden olduğu için inanmadığını ifade etmiştir. Ayrıca hiçbir katılımcı namus kavramının ifade ettiği zihniyetin erkeğe herhangi bir baskı uyguladığından söz etmemiştir.

Bu parametre bağlamında K4'ün kendisini hegemonik erkeklik söyleminin dışına çıkardığı, karşıt/muhafif okuma yaptığı görülmektedir. K3 ise kendini hegemonik erkeklik doğrultusunda milliyetçi-muhafazakâr bir çizgide konumlandırarak hegemonik erkekliği üretmektedir. Ancak kendisine yöneltilen soruları olandan değil; olması gerekenden hareketle yanıtlaması, kendi yaklaşımını sert bir şekilde savunan bir üslup takınmaması erkeklik konusunda baskın/hegemonik bir okuma yapmasına karşın içsel bir çatışma yaşadığı şeklinde yorumlanabilir.

K1, K2, K5 ve K6'nın milliyetçi değerleri benimsemedikleri ve karşıt/muhafif okuma yaptıkları görülmektedir. Buna karşın toplumsal cinsiyet düzenine ilişkin kalıp yargıları belli bir ölçüde kabullendikleri söylenebilir. Her ne kadar bekarete önem vermeseler, LGBTT bireylerin toplumdaki yerini yadırgamasalar da, kendilerini toplumsal ilişkilerde özne olarak konumlandırıp erkeğin herhangi bir baskı veya ayrımcılığa uğrama ihtimalini akla getirmemektedirler. Bu nedenle erkeklik hegemonyasını üreten olmamakla birlikte, bu hegemonyaya karşı da çıkmayan bir konumda yer aldıkları, müzakereli bir okuma yaptıkları düşünülebilir.

Hiyerarşik İlişkilere Dayalı Olma. Katılımcıların varoluşları bakımından hiyerarşik ilişkiler tesis edip etmediklerini anlayabilmek için bu tarz ilişkilerin en çok görüldüğü aileye ve iş hayatına yoğunlaşmıştır.

K2, K3, K5 ve K6; iş hayatlarına ilişkin hiyerarşik bir yapı tanımlamamışlardır. Hem astlara hem de üstlere eşitlikçi bir şekilde yaklaştıklarını, ideal olanın da bu olduğunu söylemişlerdir. K1 ve K4 de benzer bir şekilde ideal olanın eşitlikçi bir yapı olduğunu söylerken, bu yapıyı oluşturmada iş çevrelerinden kaynaklı bazı sorunlar yaşadıklarını dile getirmişleridir. K1 bu sorunları şu şekilde açıklamıştır:

“Eski işyerimde müdür yardımcılığı yaptım. Orada müdür olmak için benim gibi olmamak lazım, ben bir işi ricayla yaptırmaya çok önem verirdim, ama üstüyüm ama sonuçta orada bir iş yapıyoruz. Benimde bir üstüm var. Ama orada şöyle bekleniyor işte: üstün söylediği her şeye boyun eğ, sorgulama yani, yapılacak işleri yap sen, gerisi hiç önemli değil. Ben hep arkadaş olmaya çalışırdım elemanlarla, ama bana direkt gelen uyarı şudur: elemanlarla arkadaş olma. Neredeyse muhatap olma diyecekler. Ama bu yapımda yok.”

Avukatlık mesleğini yapan ve avukatın hukuken bir astının ve üstünün olmadığını, ancak avukatların kendi üstlerini yaratarak ona itaat ettiklerini ve kendi astlarını yaratarak ona da hükmettiklerini belirten K4 de, K1 gibi iş çevresinde daha eşitlikçi bir yapı tesis etmek için girişimlerde bulunmuştur. K4 bu girişimi şu şekilde izah etmiştir:

“Mesela biz avukat sendikası kurmak istedik, emekçi avukat sendikası. Bize sen deli misin, sen ne yapıyorsun, sen ayağımıza mı sıkıyorsun şeklinde cevap geldi. Özellikle orta yaş üstü avukatlardan. Çünkü adamlar için korkunç bir şey böyle bir fikir. Çünkü şu anda Ankara piyasasında 1000TL’ye-1500TL’ye emeğini sömürdüğü avukat ve 300 TL -400 TL’ye emeğini sömürdüğü stajyer avukat varken bizim gibi sendikal bir örgütlenmeyle muhatap olma fikri adamları mahvediyor.”

Hane içi duruma ilişkin K1, K2, K4 ailede reislik gibi bir konumun bulunmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. K1 kendi ailesinde reis diye bir kavramın olmadığını, K2 ailesinde babanın reis olduğunu, K4 ise ayrıksı bir örnek olarak evde anaerkil bir yapının olduğunu belirtmiştir. K3, K5 ve K6 aile reisliğinin var olduğunu ve var olması gerektiğini söylemişlerdir.

K3 aile reisinin erkek olduğunu, fakat bir karar alınacağı zaman ailedeki diğer bireylerin de fikrinin alınması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir:

“Halkın anladığı tipteki aile reisi değil benim anladığım reis. Bir aile reisliği kavramı bence var. Yani tamamen %50 - %50 gitmiyor. Bu biraz doğası gereği erkeğin yapısında var. Ama erkek bir konuda karar alınması gerektiği zaman bunu mutlaka eşine danışmalıdır. Eşiyle birlikte çoğu zaman karar alır. Ama eşiyse tamamen zıt düşüyorsa bir konuda o zaman tamam hayatım senin dediğin olsun şeklinde değil, gerekçelerini daha doğru

düzgün bir şekilde ortaya koyarak kendi belirttiği yönde karar alınmasını sağlayabilir.”

K5 erkeklere atfettiği özelliklerden ve ekonomik güçten yola çıkmıştır:

“Ya babadır ya da dededir ya da anneanne veya babaannedir. Kadınlar çok duygusal, özellikle anneler çocuklarına belki çok düşkünler ama... Yani pek böyle mantıklı bakmıyorlar olaya. Erkek daha bir nefesine hâkim. O yüzden daha iyi çekip çeviriyor. Bir de evden daha fazla çıkıyor. Neden dede – anneanne dersin de ailenin en büyük bireyleri olarak maddi gücü ellerinde tutuyorlar.”

K6 ise baba figürünün koruma – kollama özelliğini ön plana çıkarmıştır:

“Baba vardır tabii ki, ailenin direği. Hem seni koruyup gözetir, aynı zamanda aile de. Başın sıkıştığı zaman arayacağı kişidir. O, tepededir yani. Sen de onun himayesinde değil tabii ki ama, yine de onun kontrol edebileceği veya müdahale edebileceği bir alanda yaşarsın.”

Katılımcılara toplumda daha üstün ve ayrıcalıklı bir erkek grubu olup olmadığı sorulmuştur. K3 böyle bir grubun olmadığını söylemiştir. K4 ise muhafazakâr erkeklerin üstün/ayrıcalıklı olduğunu, bunun siyasi yansımalarının bugünkü hükümet olduğunu belirtmiştir.

K1, K5 ve K6 üstün/ayrıcalıklı erkek grubu olarak sermaye sınıfını işaret etmektedirler. K2 ve K4 ise kendi mesleklerindeki kişilerin sınıfsal konumlarından kopuk veya sınıf atlamaya çalışanlar olduğunu vurgulamaktadırlar. Buna paralel olarak K4’ün sendika kurma girişimi meslekte daha deneyimli ve muhtemelen daha zengin meslektaşlarınca engellenmiştir. Dolayısıyla modernleşmenin sınıfsal bağlantısı (burjuva erkek) göz önüne alındığında ülkemizde hegemonik erkeklik sınıf ilişkilerinden ve sosyo-ekonomik durumdan bağımsız düşünülemez hale gelmektedir.

Tüm katılımcıların kendilerini özel alanın dışındaki hiyerarşik ilişkilerden kopardıkları ve karşıt/muhalif okuma yaptıkları görülmektedir. Ancak katılımcıların üçü hiyerarşik ilişkilerin özel alanda var olduğunu ve olması gerektiğini savunmakta ve baskın/hegemonik okuma yapmaktadırlar .Aile reisi olarak erkeği işaret eden bu üç katılımcıdan ikisi erkeğin doğasına atıfta bulunmakta ve doğası gereği daha rasyonel kararlar aldığını vurgulamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet kodlarına uygun şekilde baba olarak erkeğe aile reisliği payesi verilmektedir. Dolayısıyla erkekliğin toplumsal bir inşa olduğu düşüncesi bu katılımcılarda mevcut değildir.

Daha Eşitlikçi Bir Erkekliğe Doğru Mu?

Yukarıda yer alan dört parametre aracılığıyla katılımcıların hegemonik erkekliğin ne ölçüde taşıyıcısı oldukları incelenmiştir. Daha eşitlikçi bir erkekliğe doğru bir geçişin sözcüğü olup olmadığını görmek için Türkiye’deki eşitlik mücadelesi bakımından feminist hareket üzerine görüşlerine, cinsiyet eşitliği ve cinsiyet adaleti hakkındaki yaklaşımlarına ilişkin sorular yöneltilmiştir.

K4 hariç katılımcıların hiçbiri kadın hakları veya feminist teori üzerine bir eğitim almamıştır. Katılımcıların hepsi feminizmi kadın hakları üzerinden tanımlamıştır. K1 ve K2 bir insan hakları mücadelesi olarak feminizmi desteklediklerini, ancak kendilerini tam olarak feminist şeklinde tanımlamadıklarını belirtmişlerdir. K3, konuya ilişkin bir eğitim almamasını gerekçe göstererek feminizmi önemli veya önemsiz olarak nitelendiremeyeceğini, bu nedenle kendisine de feminist diyemeyeceğini söylemiştir.

K5 ve K6’nın feminizme karşı tutumları olumsuzdur. K5 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Feminizmin bende olumlu bir imajı yok. Kadın – erkek eşittir, tamam, bunu savun. Ama ben feministim, feministim yani neyle uğraşıyorsun işte kadın – erkek eşittir. Bunun için ayrı bir tabir gerekmiyor. Bunun aşırı noktalara taşınmasına karşıyım.”

K6 ise benzer şekilde görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Feminizmin bendeki imajı, yani çevremde pek feminist yok; televizyonda gördüklerim ya da okuduklarım doğrultusunda konuşabilirim ama, bence ne kadar doğrudur bilmiyorum ama sanki kadınlar erkeklerden daha üstünmüş gibi bir savları, duruşları varmış gibi geliyor bana.”

Her iki katılımcının ifadelerinden cinsiyet eşitliği konusunda toplumsal sorunların farkında olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca düşüncelerinin toplumdaki egemen feminizm algısıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.¹²

Katılımcılar arasında sadece K4 kendisini feminist olarak tanımlamıştır. Kendisini “akademik olarak değil ama pratikte” feminist olarak tanımlamasını ise baroda kadın haklarına ilişkin çalışmalar yürütmesine, LGBTT bireylerin gönüllü avukatlığını yapmasına dayandırmıştır.

¹² Her ne kadar katılımcıların feminizme karşı bir tutum içinde olmaları eşitlikçi erkekler olmadıklarını göstermese de, feminizm konusundaki bu hatalı algı cinsiyet eşitliği mücadelesinde erkeklerin varlığını azaltmakta ve hegemonik erkekliği beslemektedir. Özellikle medyanın feminizmi olumsuz biçimde inşa etmesi bu karşıt tutumu beslemektedir. Bu konuya ilişkin tartışmalar ve çözüm önerileri için bkz. Bell Hooks, *Feminizm Herkes İçindir* (Tutkulu Politika), Çev. E. Aydın – B. Kurt – Ş. Özgün – A. Yıldırım, BGST Yayınları, 2. Basım, İstanbul, 2012; A. Aslı Şimşek - R. Volkan Öner, “Medyanın Olumsuz İnşasına Karşı Feminizmi Yeniden Konumlandırma: Marka Değer Yönetimi Bağlamında Bir İmaj Çalışması”, 1. Uluslararası Medya Çalışmaları Sempozyumu Sempozyum Kitabı, Antalya, 2013.

Katılımcılara erkeğe biçilen toplumsal rollere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Ailenin maddi geçiminin sağlanması, çocuk bakımı ve ev işleri konusunda K1, K2 ve K4 cinsiyetlere roller biçmemişler, bu görevlerin işbirliği içinde yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

K3, K5 ve K6 ise kadının çalışması konusunda olumsuz bir görüş belirtmemekle birlikte geleneksel rollere sadık kalarak erkeğin evin maddi geçiminden öncelikle sorumlu olduğunu ifade etmişlerdir. K5 şöyle demiştir:

“Erkeğin evi geçindiren kişi olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kadın çocuğuna daha yakın olandır. Yeri geldiğinde işi bırakmak zorunda kalıp ben çocuğumla ilgileneyeğim diyebilecek olan insandır. Erkeğin böyle bir lüksü yok. Erkek karısını, çocuğunu koruyacak. Ben evde oturayım, sen çalışılmaz yani. Bu zaten tarihten gelen bir şey... Çalışmayan erkek düşünemiyorum.”

Ayrıca bu üç katılımcı da kadının anne olma rolüne atıfta bulunmaktadır. Bunu en net şekilde K5 ifade etmiştir:

“Kadının evde kalıp çocuk bakma gibi bir lüksü var, kimse de bunu ayıplamaz. Avrupa’da da ayıplamaz. Evi çekip çeviriyor, çocuklarına bakıyor falan. Oda bir meslek çünkü. Anelik en kutsal meslek.”

Katılımcıların tümü Türkiye’de kadın – erkek eşitliğinin var olmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan sadece K4’ün cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda aktif bir tutum içinde olduğu görülmektedir. K1 ve K2’nin mevcut eşitsizliklerin farkında olmalarına karşın, genellikle aktif bir tutum sergilemedikleri söylenebilir. K3, kadınların ikinci sınıf görüldüklerini belirtmekle beraber, erkekler arasında böyle bir ezilen grup olmadığını dile getirmiştir. K5’in ise cinsiyet eşitliği ve adaletine ilişkin mevcut sorunların tam olarak farkında olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü son zamanlara kadar kadın-erkek eşitliğinin aslında var olduğunu, ancak eğer eşitsiz durumlar ortaya çıkmışsa bunda yine kadınların sorumluluğu olduğunu belirtmiştir. K6 mesleği gereği, iş başvurusunda bulunan adaylar arasında, işveren şirketler böyle bir ayrımcılığı talep etse dahi, kadın-erkek ayrımı yapmadığını, liyakati esas aldığını ve bu şekilde katkı sunduğunu bildirmiştir.

Sonuç

Kavramın doğası gereği Türkiye’de hegemonik erkekliğin taşıyıcısı belli bir grubu tespit etmek mümkün olmadığından bu çalışmada ülkemizde hegemonik erkekliğe ilişkin ortak kodlar ortaya konmuştur. Bu ortak unsurlar belirlenirken cinsiyet rejimi bakımından hem bir sürekliliği hem de bir kırılma noktasını ifade eden modernleşme süreci temel alınmıştır. Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet modernleşmesinden yola çıkılarak yapılan incelemeler doğrultusunda hegemonik erkekliğe ilişkin; milliyetçi ve muhafazakâr değerlere sahip olma,

duygularını ifade etmekten kaçınma, saldırganlığı, gücü ve şiddeti yüceltme, hiyerarşik ilişkilere dayalı olma, erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkları görmezden gelme unsurları tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu unsurlar bağlamında hegemonik erkekliğe rızanın inşasında iki temel kurum olan hukuk ve medyada bu unsurların izleri araştırılmıştır. Hukuk bir yandan geleneksel cinsiyet rejiminin taşıyıcısı olmuş, öte yandan Batılı hukuk kurallarının iktibası ile toplumu dönüştürücü bir işleve bürünmüştür. Hukukta hegemonik normun ortaya çıkarılmasında Anayasa, Ceza Kanunu ve Medeni Kanun'daki düzenlemelerden örneklere başvurulmuştur. Muhafazakâr değerlerin temelinde yer alan aile ve namus kavramları etrafında yerleşmiş bir hukuk kültürünün var olduğu, kamusal alanda hukukçu kimliğinin erkek kimliğiyle somutlaştığı, mahkemelerce diğer erkeklikler, kadınlar ve LGBTT bireyler aleyhine sonuçlar doğursa da; yoğun şekilde hegemonik erkekliğe ilişkin ortak noktaları koruma lehine kararlar tesis edildiği gözlemlenmiştir.

Hukuka benzer şekilde medya da hegemonik erkekliğin inşasında önemli rol oynamaktadır. Medya sahiplerinin gerek sermaye gerek siyasi iktidar ile olan karmaşık ilişkiler ağına karşın medya toplumsal ön kabullerden kopuk değildir. bu noktadan yola çıkılarak hem medyanın erkeği ne şekilde inşa ettiği hem de hangi kodları barındıran içeriklerin toplumda tiraj ve reyting olarak karşılık bulduğu incelenmiştir. Bir diğer deyişle medya Türkiye'de hegemonik erkekliğin ortak noktalarına ilişkin yapılan tespitin doğruluğunu görmek için bir test aracı olarak kullanılmıştır. Spor gazeteleri, Yılmaz Güney ve *Kurtlar Vadisi* filmleri, *Bir Kadın Bir Erkek* dizisi ve erkek dergilerini konu alan dört araştırma ve ulaştıkları sonuçlar arasındaki bağlantılar incelendiğinde hegemonik erkekliğe ilişkin saptamanın doğru olduğu görülmüştür.

Hukuk ve medya kısımlarında ortaya konulan kültürel kodların kısacasında bulunan Türkiye'deki erkekler arasında yeni ve daha eşitlikçi bir erkeklik halinin ortaya çıkıp çıkmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda üç büyük şehirde yaşayan, yüksek eğitilmiş, beyaz yakalı, heteroseksüel altı erkek ile yarı yapılandırılmış mülakat kullanılarak araştırma yürütülmüştür. Belirlenen ortak kodlar birer parametre olarak ele alınarak katılımcıların erkeklik halleri ortaya konulmuştur¹³.

Katılımcıların tümü Türkiye'deki egemen erkeklik halini olumsuzlayan ifadelerle tanımlamışlar ve kendilerinin bu halden farklı olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak

¹³ Katılımcılara çalışmanın "Medyada İzler" bölümünde incelenen medya metinlerine maruz kalıp kalmadıkları sorulmamıştır. Bu hususta metin içinde de vurgulandığı üzere "Tümü Türkiye'ye vatandaşlık bağıyla bağlı ve hayatlarını bu ülkede idame ettirmekte olan katılımcıların medya, hukuk ve toplumsal kodlardan kopuk olmaları, bir başka deyişle metinlere maruz kalmamış olmaları mümkün değildir" düşüncesinden hareket edilmiştir.

görüşmelerin tahlili sonucunda tarif ettikleri erkeğin toplumda makbul görüldüğünü ve birtakım ayrıcalıklara sahip olduğunu düşünmelerine karşın, “*bu erkeğin avantajlarından bazılarını kendilerinin de sahip olduklarının farkında olmadıkları*” veya görmezden geldikleri tespit edilmiştir.

Duygularını ifade etme konusunda katılımcıların hepsi çevresindekilere duygularını ifade etmenin normal olduğunu, ancak K4 hariç diğer katılımcıların böyle düşünmelerine karşın duygularını ifade etmede zorlandıkları görülmüştür. Katılımcıların hiçbiri şiddeti tasvip etmemiştir. Ancak katılımcıların yarısı şiddeti ve saldırganlığı erkekliklerinin dışına çıkarmakla birlikte, diğer yarısı farklı şekillerde olmakla birlikte şiddeti ve saldırganlığı erkekliklerine dahil etmişlerdir.

Milliyetçilik ve muhafazakârlık parametresine ilişkin olarak K3 kendisini bu doğrultuda konumlandırırken, K4’ün ise tam tersi yönde konumlandığı görülmektedir. Diğer katılımcılar ise milliyetçi değerleri benimsememekle beraber, muhafazakârlık bağlamında geleneksel cinsiyet rejimine yönelik bekaret, LGBTT hakları gibi konularda açık görüşlü olsalar da, erkeği toplumsal ilişkilerin öznesi olarak konumlandırmaktadırlar ve cinsiyetlendirilmiş bir erkeklik halinin varlığını düşünmemektedirler. Bu nedenle hegemonik erkekliğin doğrudan taşıyıcısı olmamalarına karşın buna ses çıkarmayan bir konumda yer almaktadırlar.

Katılımcıların kamusal alana ilişkin hiyerarşik ilişkiler tesis etmedikleri görülmektedir. Ancak özel alanda katılımcıların yarısı hiyerarşik ilişkiler kurduklarını ve bunun erkeğin doğasından kaynaklı olduğunu belirtmişleridir. Diğer yarısı özel alanda da böyle bir hiyerarşiyi kabul etmediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların tümü kendilerini eşitlikçi bireyler olarak tanımlamaktadırlar. Buna karşın katılımcıların yarısı kadına ve erkeğe ayrı toplumsal cinsiyet rolleri yüklemektedirler. Bu katılımcılara göre evi maddi olarak geçindirmekte birincil sorumlu erkektir. Kadın işi bırakıp çocuk bakmakla mükellef değildir ancak ona daha yakın olandır. Kadın istemezse çalışmayabilir fakat çalışmayan bir erkek düşünülemez. Bu ifadeler doğrultusunda katılımcıların kendilerini eşitlikçi olarak tanımlamalarına karşın toplumsal cinsiyet rollerini yeniden ürettikleri görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi olarak cinsiyet rollerinin toplumsal olarak inşa edildiğine dair bilinçlerinin olmamasıdır. Bu bilincin, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik derslerin eğitim-öğretim programlarına girmesiyle kazanılabileceği düşünülmektedir. Zira bu konuda ders almış tek katılımcı olan K4 aynı zamanda cinsiyet eşitliğinin sağlanması için aktif olarak çalışan tek katılımcıdır.

Tespit edilen parametreler çerçevesinde K3 hegemonik erkekliğin taşıyıcısı durumundadır. K4 ise tam tersi şekilde hegemonik erkekliğin dışında yer alan bir erkeklik haline sahiptir. Bu nedenle kendisini baskı altında hissettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben kendi arkadaşlarımla bile yaşıyorum. Kendi yaşam vizyonumu paylaştığım zaman... kimisi bana monşer der, kimisi oğlum burası İsveç değil der, kimisi abi sen hangi dünyada yaşıyorsun der. Onlara göre ben aslında bir zavalliyim. Benim aydınlanmış dediğim... azınlık kitle onlara göre zavallı. Eriyip gitmeye veya hep böyle sınırlı kalmaya, ayıplanmaya, dalga geçilmeye mahkum. Adamlar için siz yolunu ve yuvasını kaybetmiş yalnız bir karıncasınız.”

Diğer katılımcılar tümüyle aynı noktalarda benzeşmemekte veya tümüyle aynı noktalarda farklılaşmamaktadırlar. Ancak taşıyıcısı oldukları erkeklik hali için şöyle bir tanımlama yapmak mümkündür: *“Duygularını ifade etmenin normal olduğunu düşünen, fakat buna zorlanan; saldırganlığı, gücü ve şiddeti büyük oranda erkekliklerinin dışına çıkarmış, milliyetçi eğilimlere sahip olmayan, toplumsal cinsiyet düzenine ilişkin kalıp yargıları belli oranda kabullenen, hiyerarşiye dayalı ilişkileri sadece aile içinde sürdüren, erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıkların veya maruz kaldıkları dezavantajların farkında olmayan/görmezden gelen bir tip.”*

Görüldüğü üzere karşımıza çıkan bu erkeklik hali başta yapılan Türkiye’deki hegemonik erkekliğin ortak noktalarından belirli bir oranda ayrılmaktadır. Bu erkeklik halinin Türkiye’de hegemonik erkekliğin bir değişim/dönüşüm içinde olduğunu mu gösterdiği veya günümüzde hegemonik erkekliğin evrildiği bir hal mi olduğu veya üç büyük şehirde yaşayan, yüksek eğitilmiş ve beyaz yakalı erkeklik grubuna ait bir hegemonik erkeklik hali mi olduğu noktalarında kesin bir hükme varmak mümkün görünmemektedir. Bu soruların yanıtlarının bu alanda yapılan yeni teorik ve ampirik çalışmaların sayısı arttıkça ve bu alana dair birikim geliştikçe açığa çıkacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Aktaş, F. O. (2010). *Türkiye’de Erkekliğin Kurgulanışında Askerliğin Yeri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Baştürk Akca, E. – Tönel, E. (2011). “Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe”. *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. Ed. İlker Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 11-41.
- Berktaş, F. (2010). *Tarihin Cinsiyeti*. (Üçüncü Baskı) İstanbul: Metis Yayınları.

- Collier, R. (2010). "Masculinities, Law, and Personal Life: Towards a New Framework for Understanding Men, Law, and Gender". *Harvard Journal of Law & Gender*, 33 (2), Summer. 431-475.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and Power (Society, The Person and Sexual Politics)*. Polity Press.
- Çaha, Ö. (2010). *Sivil Kadın (Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum)*. (İkinci Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi,
- Dowd, N. E. (2010). "Asking the Man Question: Masculinities Analysis and Feminist Theory", *Harvard Journal of Law & Gender*, 33 (2), Summer, 415-430.
- Dowd, N. E. (2008). "Masculinities And Feminist Legal Theory: An Antiessentialist Project". *University of Florida Legal Studies Research Paper No. 2008-05*, 1-70.
- Erdoğan, İ. (2011). "Erkek Dergilerinde (Men's Health – FHM – Esquire Türkiye Örneğinde) Hegemonik Erkek(lik), Beden Politikaları ve Yeni Erkek İmajı". *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. Ed. İlker Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 41-69.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi*. (Üçüncü Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- Ertan, C. (2011). "Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylem(ler): Televizyon Dizisi Bir Kadın Bir Erkek ve (Hegemonik) Erkek(lik) Temsili ". *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. Ed. İlker Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 95-125.
- Güriz, A. – Benedict, P. (1974). "Giriş". *Türk Hukuk ve Toplumuna Üzerine İncelemeler*. Ed. Adnan Güriz, Peter Benedict, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Hacısoftaoğlu, İ. – Koca, C. (2011). "Spor Medyasında Hegemonik Erkekliğin (Yeniden) Üretimi: Delikanlı Gibi Yaşayın, Delikanlı Gibi Oynayın". *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. Ed. İlker Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 69-95.
- Hall, S. (1980). "Encoding/Decoding". *Culture, Media, Language*. Ed. S. Hall, D. Hobson, A. Lowe ve P. Willis. London, CCCS stencilled paper no.7, 128-138.
- Howson, R. (2006). *Challenging Hegemonic Masculinity*. London: Routledge.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar (Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler)*. (Dördüncü Baskı). Çev. A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç, F. Özbay. İstanbul: Metis Yayınları.
- Oğuz, A. (2006). "Türk Medeni Hukuku'nun Gelişim Çizgisi ve Karşılaştırmalı Hukukun Rolü". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 55 (1), 195-206.
- Özbay, C. (2013). "Türkiye'de Hegemonik Erkekliği Aramak". *Doğu Batı (Toplumsal Cinsiyet)*. Yıl 16, Sayı 63, 185-204.
- Sancar, S. (2011). *Erkeklik: İmkansız İktidar (Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler)*. (İkinci Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, S. (2012). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti (Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sever, Ç. (2013). "Anayasa Mahkemesi'nin Kadın – Erkek Eşitliği Yaklaşımına Bir Eleştiri". *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*. Ed. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung, A. Şimşek. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları, 34-50.
- Türk, H. B. (2011). "Hegemonik Erkek(lik) ve Kültürel Temsil: Çirkin Kral, Kurtlar Vadisi'nde Yürüyor". *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*. Ed. İlker Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 163-213.
- Yuval-Davis, N. (2010). *Cinsiyet ve Millet*. (Üçüncü Baskı). Çev. Ayşin Bektaş. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bianet*. (2009). Mahkeme Haksız Tahrik İndirimiyle Erkeğin Bahanesini Kabul Ediyor. Erişim: <http://bianet.org/kadin/toplumsal-cinsiyet/118167-mahkeme-haksiz-tahrik-indirimiyle-erkegin-bahanesini-kabul-ediyor>, 07.08.2014.
- Birgün*. (2014). Adaletin 'Erkek' Olduğu Bir Ülke. Erişim: <http://www.birgun.net/news/view/adaletin-erkek-oldugu-bir-ulke/4744>, 04.09.2014

- Başka Haber.* (2013). Mahkeme: Eşcinsel İlişki Doğaldır Yargıtay: Hayır, Değil Ceza Artırılmalı. Erişim: <http://www.baskahaber.org/2013/02/mahkeme-escinsel-iliski-dogaldr-yargtay.html>, 07.08.2014.
- Bianet.* (2013). Failler Yakalanıyor, Sorun Yargıda. Erişim: <http://bianet.org/bianet/lgbti/145056-failler-yakalaniyor-sorun-yargida>, 06.08.2014
- Radikal.* (2014). Eşcinsel olduğu için meslekten ihraç edilen polis konuştu. Erişim: http://www.radikal.com.tr/turkiye/escinsel_oldugu_icin_meslekten_ihrac_edilen_polis_konustu-1180274, 06.08.2014.